

APLICAREA PEDEPSEI IN CAZUL UNUI CUMUL DE SENTINȚE

APPLICATION OF PENALTIES IN THE CASE OF MULTIPLE SENTENCES

Maria ARMANU,
Specialitatea Drept, grupa D 2401,
Coordonator științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lector univ.,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Lucrarea analizează instituția aplicării pedepsei în cazul unui cumulu de sentințe în dreptul penal al Republicii Moldova, reglementată de art. 85 din Codul penal, evidențiind rolul acesteia în sancționarea persoanelor care persistă în comportamentul*

infracțional după o condamnare definitivă. Articolul pornește de la delimitarea conceptuală a cumulului de sentințe ca formă distinctă a pluralității de infracțiuni, subliniind diferențele esențiale față de concursul de infracțiuni, în special sub aspectul momentului săvârșirii faptelor și al regimului sancționator aplicabil. Sunt analizate condițiile de incidență ale instituției, inclusiv existența unei hotărâri definitive, neexecutarea integrală a pedepsei și comiterea unei noi infracțiuni, precum și competența instanței de judecată în stabilirea pedepsei definitive.

Se evidențiază regulile de individualizare a pedepsei, mecanismul cumulului total sau parțial și limitele legale aplicabile, inclusiv plafonul maxim al pedepsei privative de libertate. De asemenea, sunt examinate problemele practice generate de cumulearea pedepselor de naturi diferite și situațiile în care intervine implicit principiul absorbției. În final, se subliniază importanța acestei instituții în prevenirea recidivei și în asigurarea unui echilibru între necesitatea sancționării și respectarea principiilor legalității și proporționalității pedepsei.

Cuvinte-cheie: *cumulul de sentințe, individualizarea pedepsei, instanță, proporționalitate, sentință*

Abstract: *The paper analyzes the institution of applying punishment in the case of a cumulation of sentences in the criminal law of the Republic of Moldova, regulated by art. 85 of the Criminal Code, highlighting its role in sanctioning persons who persist in criminal behavior after a final conviction. The article starts from the conceptual delimitation of the cumulation of sentences as a distinct form of the plurality of offenses, emphasizing the essential differences from the concurrence of offenses, especially in terms of the time of commission of the acts and the applicable sanctioning regime. The conditions of incidence of the institution are analyzed, including the existence of a final judgment, the non-execution of the full sentence and the commission of a new offense, as well as the jurisdiction of the court in establishing the final sentence.*

The rules for individualizing the sentence, the mechanism of total or partial cumulation and the applicable legal limits are highlighted, including the maximum ceiling of the custodial sentence. It also examines the practical problems generated by the cumulation of penalties of different natures and the situations in which the principle of absorption implicitly intervenes. Finally, the importance of this institution in preventing recidivism and in ensuring a balance between the need for sanctioning and compliance with the principles of legality and proportionality of punishment is emphasized.

Keywords: *cumulation of sentences, individualization of punishment, court, proportionality, sentence*

Aplicarea pedepsei în cazul cumulului de sentințe se realizează în situațiile în care persoana condamnată, după pronunțarea unei hotărâri, într-o cauză penală și până la executarea integrală a pedepsei stabilite prin aceasta, săvârșește o nouă infracțiune. Această ipoteză dată, relevă un grad sporit de pericolozitate a persoanei vinovate, întrucât denotă o perseverență în conduita infracțională și faptul că sancțiunea aplicată pentru prima faptă nu și-a realizat pe deplin scopul preventiv. În doctrină, o asemenea situație poate fi asociată cu recidiva de infracțiuni, în măsura în care faptele sunt comise cu intenție. Totuși, spre deosebire de recidivă, care nu include infracțiunile săvârșite din imprudență, cumulul de sentințe are o sferă de aplicare mai largă, cuprinzând și ipoteza comiterii unor infracțiuni din imprudență. În aceste condiții, particularitățile instituției justifică necesitatea unei abordări sancționatorii mai riguroase la stabilirea pedepsei pentru noua infracțiune, în comparație cu regulile aplicabile în cazul concursului de infracțiuni.

Din perspectiva naturii juridice, cumulul de sentințe presupune existența a cel puțin două hotărâri judecătorești: una anterioară, definitivă, prin care s-a stabilit o pedeapsă, și una ulterioară, care intervine ca urmare a săvârșirii unei noi infracțiuni. Această succesiune temporală determină un regim diferit față de alte forme de pluralitate infracțională, în special față de concursul de infracțiuni. Astfel, în cazul concursului, infracțiunile sunt săvârșite anterior pronunțării unei hotărâri definitive și sunt judecate, de regulă, în același proces penal, ceea ce permite instanței să aplice o pedeapsă unică, potrivit regulilor unui concurs de infracțiuni. În schimb, cumulul de sentințe intervine atunci când prima condamnare nu a avut efectul de a descuraja comportamentul infracțional, ceea ce justifică o reacție penală mai severă.

O problemă, care apare frecvent în aplicarea cumulului de sentințe, este legată de situațiile în care infracțiunile sunt diferite ca natură sau ca gravitate. În asemenea cazuri, instanța nu se limitează la o simplă aplicare mecanică a regulilor legale, ci este nevoită să realizeze o individualizare mai complexă a pedepsei. Aceasta presupune luarea în considerare nu doar a caracteristicilor noii infracțiuni, ci și a pedepsei anterioare, a modului în care aceasta a fost executată, precum și a conduitei generale a inculpatului. Diversitatea faptelor poate crea dificultăți în stabilirea unei sancțiuni echitabile, mai ales atunci când pedepsele sunt de naturi diferite. În aceste condiții, instanța trebuie să găsească un echilibru între necesitatea unei reacții ferme față de conduita infracțională și respectarea principiului individualizării pedepsei.

În cadrul acestui mecanism, legiuitorul instituie limite maxime ale pedepsei definitive, menite să asigure respectarea principiului proporționalității și să prevină aplicarea unor sancțiuni excesive ca urmare a cumulării. În cazul pedepsei închisorii, aceasta nu poate depăși 30 de ani, iar în privința persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani limita este de 20 de ani, respectiv de 15 ani în cazul minorilor. Pentru celelalte categorii de pedepse, limitele sunt stabilite distinct, astfel încât pedeapsa definitivă nu poate depăși 40.000 de unități convenționale în cazul amenzii, 480 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității, 20 de ani în cazul privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, 10 ani în cazul privării de dreptul de a conduce mijloace de transport, iar în cazul persoanelor juridice, privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate poate fi dispusă pe un termen nelimitat.

Totodată, determinarea pedepsei definitive în cazul cumulării diferitelor pedepse principale presupune aplicarea unor reguli de echivalare și de executare distinctă. Astfel, atunci când se cumulează pedepse precum închisoarea și munca neremunerată în folosul comunității, legea stabilește un raport de conversie, în sensul că unei zile de închisoare îi corespund 4 ore de muncă neremunerată, ceea ce permite instanței să unifice aceste sancțiuni într-o pedeapsă finală coerentă. În schimb, celelalte pedepse principale, cum ar fi amenda sau privarea de anumite drepturi, nu sunt supuse acestui mecanism de echivalare, ci se execută de sine stătător, păstrându-și natura juridică proprie.

În același timp, pedeapsa definitivă stabilită în cazul cumulului de sentințe trebuie să fie mai mare atât decât pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune, cât și decât partea neexecutată a pedepsei anterioare, ceea ce reflectă caracterul agravant al săvârșirii unei noi infracțiuni înainte de executarea completă a celei precedente. De asemenea, în situația în care prin una dintre sentințe a fost aplicată pedeapsa detențiunii pe viață, pedeapsa definitivă va fi detențiunea pe viață.

În materia cumulului de sentințe, determinarea competenței instanțelor judecătorești se realizează în conformitate cu normele dreptului procesual penal, potrivit cărora justiția în cauzele penale se înfăptuiește de către instanțele judecătorești ierarhizate – Judecătorii, Curți de Apel și Curtea Supremă de Justiție – în limitele atribuțiilor stabilite de lege.

Astfel, Judecătoria, ca instanță de fond, este investită, de regulă, cu examinarea în primă instanță a cauzelor penale, inclusiv a celor în care intervine instituția cumulului de sentințe. Instanța competentă să soluționeze cauza privind noua infracțiune are, totodată, obligația de a determina pedeapsa definitivă, prin raportare la sancțiunea stabilită anterior și la partea neexecutată a acesteia.

În sistemul căilor de atac, Curțile de Apel exercită controlul judiciar asupra hotărârilor pronunțate de judecătorii, reexaminând cauza atât sub aspectul situației de fapt, cât și al aplicării legii.

La rândul său, Curtea Supremă de Justiție, în calitate de instanță supremă, soluționează recursurile împotriva hotărârilor instanțelor de apel și asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legislației penale și procesual penale.

Cu referire la regimul căilor de atac în procesul penal se caracterizează printr-un sistem etapizat, care permite supunerea hotărârilor judecătorești unui control judiciar atât sub aspectul legalității, cât și al temeiniciei, inclusiv în contextul aplicării pedepsei în cazul cumulului de sentințe. În acest sens, sentințele pronunțate în primă instanță pot fi atacate cu apel, ca regulă generală, în vederea unei noi judecări în fapt și în drept a cauzei, termenul de exercitare a acestei căi de atac fiind de 15 zile de la data pronunțării sentinței integrale, dacă legea nu prevede altfel. Dreptul de a declara apel aparține nu doar inculpatului și procurorului, ci și altor participanți la proces, în limitele interesului procesual, iar efectul exercitării apelului este, de principiu, suspensiv de executare, ceea ce înseamnă că hotărârea nu devine executorie până la soluționarea acestei căi de atac. Totodată, cadrul normativ permite și remedierea situațiilor în care termenul de apel a fost depășit, fie prin instituția repunerii în termen, fie prin posibilitatea declarării apelului peste termen în condiții strict determinate, în special atunci când partea nu a avut cunoștință despre pronunțarea hotărârii.

În ceea ce privește recursul, acesta intervine, în principal, împotriva deciziilor pronunțate de instanțele de apel, având ca obiect verificarea conformității acestora cu normele de drept aplicabile. Termenul general de declarare a recursului este de două luni de la comunicarea deciziei motivate, iar exercitarea sa este condiționată de invocarea unor temeuri expres prevăzute de lege, precum interpretarea eronată a normelor juridice, aplicarea unei pedepse în afara limitelor legale sau existența unor vicii esențiale de procedură. Spre deosebire de apel, recursul nu presupune o rejudecare completă a cauzei, ci un control limitat la aspecte de legalitate, în cadrul căruia instanța de recurs verifică hotărârea atacată în limitele motivelor invocate.

În mod particular, legea reglementează și situațiile în care anumite hotărâri nu sunt supuse apelului, însă pot fi atacate direct cu recurs. Astfel, sentințele pronunțate pentru infracțiuni pentru care legea prevede exclusiv pedepse neprivative de libertate, cele adoptate în cadrul unor proceduri speciale sau alte hotărâri expres prevăzute de lege pot fi supuse recursului în termen de 15 zile de la pronunțare, aplicându-se în mod corespunzător regulile privind exercitarea și efectele acestei căi de atac. Această reglementare asigură accesul la controlul judiciar chiar și în ipotezele în care apelul nu este disponibil, evitând astfel existența unor hotărâri complet sustrate verificării.

Chiar și după epuizarea căilor ordinare de atac și dobândirea caracterului definitiv și irevocabil al hotărârii, controlul judiciar poate fi reluat prin intermediul căilor extraordinare, în special al revizuirii. Aceasta poate fi exercitată în cazuri excepționale, cum ar fi descoperirea unor împrejurări noi, existența unor hotărâri contradictorii sau constatarea unor încălcări ale drepturilor fundamentale, inclusiv prin hotărâri ale instanțelor internaționale. Termenele de exercitare a revizuirii diferă în funcție de temeiul invocat, existând situații în care revizuirea în favoarea condamnatului nu este limitată în timp

Așa cum s-a arătat anterior, diferența dintre cumulul de sentințe și concursul de infracțiuni rezidă, în esență, în momentul intervenirii condamnării definitive și în succesiunea faptelor infracționale. Distincția dintre cumulul de sentințe și concursul de infracțiuni are o importanță esențială în determinarea regimului juridic al sancționării, întrucât cele două instituții reflectă momente diferite ale răspunderii penale și implică mecanisme distincte de individualizare a pedepsei. Concursul de infracțiuni se caracterizează prin faptul că o persoană săvârșește două sau mai multe infracțiuni înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna dintre ele, ceea ce înseamnă că pluralitatea de fapte există la momentul judecății inițiale, iar instanța este chemată să stabilească o pedeapsă unică pentru toate aceste infracțiuni, în cadrul aceluiași proces sau prin mecanisme ulterioare de contopire. În acest context, pluralitatea infracțională este anterioară intervenției unei hotărâri definitive, iar sancționarea urmărește o evaluare globală a conduitei infracționale.

Prin contrast, cumulul de sentințe presupune o succesiune temporală diferită, întrucât intervine după existența unei condamnări definitive, dar înainte de executarea integrală a pedepsei stabilite prin aceasta. Astfel, noua infracțiune nu mai este integrată într-un ansamblu unic de fapte analizate simultan, ci se situează ulterior unei reacții penale deja pronunțate, ceea ce imprimă instituției un caracter distinct, apropiat de ideea de perseverență infracțională. Din această perspectivă, cumulul de sentințe nu mai reflectă o simplă pluralitate de fapte, ci relevă ineficiența parțială a sancțiunii anterioare și necesitatea unei reacții penale mai ferme.

Deosebirea fundamentală se regăsește și în mecanismul de stabilire a pedepsei. În cazul concursului de infracțiuni, legea permite aplicarea unor sisteme variate de individualizare, inclusiv absorbția sau contopirea pedepselor, în funcție de criteriile stabilite de normele penale. În schimb, în cazul cumulului de sentințe, regula este aceea a cumulării totale sau parțiale, instanța fiind obligată să adauge la pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune partea neexecutată a pedepsei anterioare. Această diferență evidențiază faptul că, în ipoteza cumulului, nu mai este posibilă o evaluare globală inițială, ci se operează o corecție a reacției penale anterioare, prin agravarea sancțiunii.

Totodată, natura juridică a celor două instituții se distinge și prin raportare la momentul intervenirii condamnării definitive. În concursul de infracțiuni, lipsa unei condamnări definitive pentru vreuna dintre fapte constituie o condiție esențială de existență, pe când în cazul cumulului de sentințe această condamnare reprezintă premisa aplicării regulilor specifice. În consecință, dacă în concursul de infracțiuni instanța stabilește o pedeapsă rezultantă pentru un ansamblu de fapte analizate unitar, în cumulul de sentințe instanța intervine asupra unei situații juridice deja stabilite, integrând pedeapsa anterioară în noul cadru sancționator.

Privit în ansamblu, cumulul de sentințe se conturează ca o instituție care reflectă continuitatea răspunderii penale în timp, intervenind acolo unde prima sancțiune nu a reușit să producă efectul preventiv. El nu se reduce la o simplă operațiune de adăugare a pedepselor, ci presupune o reșezare a reacției penale în funcție de conduita ulterioară a persoanei condamnate, evidențiind o perseverență infracțională care reclamă o intervenție mai fermă din partea instanței. În același timp, mecanismele legale de stabilire a pedepsei definitive, precum și limitele impuse de lege, demonstrează preocuparea pentru menținerea proporționalității și pentru evitarea excesului sancționator.

Astfel, cumulul de sentințe devine expresia unei abordări dinamice a sancționării, în care pedeapsa nu este concepută ca un element izolat, ci ca parte a unui proces evolutiv de individualizare, adaptat fiecărei situații concrete. Prin aceasta, instituția contribuie la realizarea unui echilibru între necesitatea unei reacții penale ferme și exigența respectării

principiilor fundamentale ale dreptului penal, confirmând rolul instanței de a aprecia nu doar fapta în sine, ci și conduita infractorului.

Bibliografie:

1. Borodac A. ”Manual de drept penal. Partea generală” Chișinău 2005
2. BOTNARU S., ȘAVGA A., GROSU V., GRAMA M., Drept penal. Partea generală”Editura Cartier, Chișinău, 2012.
3. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (republicat în Monitorul Oficial nr. 104-108/447 din 7 iunie 2013, cu modificările ulterioare). Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=152640&lang=ro# (accesat la 13 aprilie 2026).
4. CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA COMENTARIU, Alexei Barbăneagră Disponibil la: https://www.academia.edu/10166863/CODUL_PENAL_AL_REPUBLICII_MOLDOVA_COMENTARIU?sm=a&rhid=39329550807 (accesat la 17 aprilie 2026)
5. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial nr. 72-74/195 din 14 aprilie 2009, cu modificările și completările ulterioare până în 2025). Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro# (accesat la 13 aprilie 2026).
6. Курс уголовного права. Том 2. Общая часть "Учение о наказании" Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. М.: Зерцало, 2002. Disponibil la : <https://studfile.net/preview/5834343/> (accesat la 20 martie 2026)